

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 3/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 3 och 4 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 december 2012 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 3 och 4 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (RP 172/2012 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Anne Hartoneva, justitieministeriet

- polisinspektör Antti Simanainen, inrikesministeriet
- statsåklagare Leena Metsäpelto, Riksåklagarämbetet
- överinspektör Heimo Kangaspunta, Brottspåföljdsverket
- tf. ledande socialarbetare Leo Heikkilä, Social- och hälsovårdsverket i Helsingfors.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning
- försvarsministeriet

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation ändras så att den tidsfrist på 14 dygn som gäller skyldigheten att anmäla en ung persons brott börjar löpa efter det att förundersökningen blivit klar. Denna anmälningsskyldighet gäller förundersökningsmyndigheten. Enligt den gällande lagen börjar tidsfristen på 14 dygn löpa efter det att en ung person registrerats i förundersökningsmyndighetens datasystem.

Efter ändringen är det möjligt att undvika onödiga påföljdsutredningar till exempel i fall där man avstår från vidare åtgärder eller där strafforder- eller ordningsbotsförfarande tillämpas. Därtill kommer förundersökningsmyndigheterna att kunna förmedla mer och säkrare uppgifter än för närvarande om den unga personens

brott till åklagaren och Brottspåföljdsmyndigheten. Genom ändringen blir det också möjligt att undvika situationer där en ung brottsmisstänkt får kännedom om hemliga tvångsmedel som riktats mot honom eller henne eller någon annan som eventuellt har samband med samma brottslighet, om sammanställningen av påföljdsutredningen inleds innan förundersökningen har blivit klar.

Ändringen av tidpunkten för när tidsfristen börjar löpa fördröjer inte behandlingen av ärendet i nämnvärd mån, eftersom förundersökningsmyndigheterna ska behandla ärenden som gäller unga personers brott skyndsamt.

Till lagen fogas det enligt förslaget dessutom en bestämmelse om att förundersökningsmyndigheten inte behöver anmäla en ung persons

brott som behandlas i ett militärt disciplinförfarande.

Vidare fogas det till lagen en bestämmelse enligt vilken åklagaren inte behöver begära på-

följdsutredning, om den unge brottsmisstänkte inte är finsk medborgare och han eller hon inte har stadigvarande bostad i Finland.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2013.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Regeringen föreslår att man rättar till de praktiska problem som uppdagats när det gäller att tillämpa lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation, som trädde i kraft vid ingångennav 2011. Problemen hänger samman med att påföljdsutredning begärs i ett alltför tidigt stadium, att tillämpningen av hemliga tvångsmedel uppdragas under pågående förundersökning och att man alltid måste be om påföljdsutredning också alltid när en utlänning misstänks för brott.

Avsikten med påföljdsutredningar är att kartlägga den sociala situationen för unga personer som är misstänka för brott och vad som lett till brottet. Dessutom ska utredningen hjälpa till att bedöma risken för att den unga gör sig skyldig till brott och förutsättningarna för att stödja denne att leva ett icke-brottsligt liv. Enligt den gällande lagen ska förundersökningsmyndigheten inom 14 dygn efter det att en ung person registrerats som ung brottsmisstänkt i förundersökningens datasystem anmäla den unga personens brott till åklagaren, socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten. Syftet med de ytterst stränga tidsfristerna för myndighetsåtgärder är att garantera en snabb behandling av brottmål som gäller unga.

I praktiken har det visat sig att åklagaren inte alltid har tillräckligt med information om ärendet och den unga personen i fråga när han eller hon ska be Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning. Det har förekommit situationer där en utredning redan håller på att sammanställas, men där det senare framgår att den unge inte gjort sig skyldig till något brott eller att brottet är så pass ringa att inga åtgärder vidtas. Följden kan bli att den unge blir föremål för en påföljdsutredningsprocess trots att han eller hon inte begått något brott eller att brottet är

så obetydligt att inga ytterligare åtgärder utöver förundersökning behövs. De onödiga utredningarna har också lett till onödigt arbete vid Brottspåföljdsmyndighetens bedömningscentrum och enheterna för samhällspåföljder. Därför stöder lagutskottet förslaget om att tidsfristen för att göra anmälan börjar löpa när förundersökningen ifråga om den unga personen blir klar.

Också i de fall där den unge är involverad i mer omfattande brottslig verksamhet där flera personer är misstänkta ska den tidsfristen för anmälan tillämpas. Lagutskottet anser emellertid att en förundersökningsmyndighets anmälan av en ung person innan förundersökningen av denna brottslighet blir klar kan leda till att användningen av hemliga tvångsmedel kommer fram. Det kan i sin tur försvåra eller äventyra förundersökningen. Utskottet anser att effektivare skydd behövs för att hemliga tvångsmedel förblir hemliga och föreslår därför att 3 § ändras i enlighet med vad som föreslås nedan.

Regeringen föreslår att skyldigheten att begära påföljdsutredning om en ung brottsförövare som inte är finsk medborgare och inte har stadigvarande bostad i Finland ska frångås. Det har nämligen ansetts svårt att nå den unge för sammanställning av påföljdsutredningen. Dessutom framför regeringen i motiveringen att sådana brott som avses i detta sammanhang och som begåtts av en utlänning som inte är bosatt i Finland inte heller tas upp till behandling av finländska domstolar, eftersom dessa personer inte kan nås för att stämmas inför rätta. Utskottet erfar till skillnad från vad regeringen framför i sina motiv att finländska domstolar tämligen ofta behandlar mål som gäller utländska brottsförövare. År 2011 åtalades 2 196 unga utlänningar under 21 år som misstänkta för brott och totalt dömdes 2 113 för brott. Samma år anlände 21 ut-

länningar till fängelse för att avtjäna ett straff som de dömts till när de ännu inte hade fyllt 21 år. Därför anser utskottet det vara viktigt att åklagarna i fråga om dessa ungdomar i varje enskilt fall bedömer om det behövs en påföljdsutredning och om den sådan fyller sitt syfte.

Vissa sakkunniga har i samband med utfrågningen framfört att sedan Brottspåföljdsmyndigheten fick ansvar för sammanställningen av påföljdsutredningarna har byråkratin ökat och behandlingen av ärenden som gäller unga brottsmisstänkta fördröjts. Vidare kan det hända att minderåriga blir tvungna att uträtta sina ärenden hos Brottspåföljdsmyndigheten samtidigt som vuxna brottsförövare. De uppgifter som barnskyddsmyndigheterna harskulle snabbare kunna vidarebefordras till åklagaren om den mellantapp som lagen i dag kräver inte fanns.

Enligt inkommen utredning gick man i detalj igenom vad samarbetet mellan kommunerna och Brottspåföljdsmyndigheten innefattade och hur ansvaret mellan dem fördelades när lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation bereddes 2010. Detta resulterade i ett förslag där Brottspåföljdsmyndigheten sammanställer påföljdsutredningen och kommunen en socialutredning som Brottspåföljdsmyndigheten ska ha tillgång till när den sammanställer sin utredning. Någon socialutredning infördes aldrig eftersom kommunerna ansåg att det rörde sig om en tilläggsuppgift för dem. I dagens läge samarbetar Brottspåföljdsmyndigheten med socialmyndigheterna. Utskottet har inget att anmärka mot att det är Brottspåföljdsmyndigheten som ansvarar för påföljdsutredningen.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet till-

styrker lagförslaget, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Detaljmotivering

Lag om ändring av 3 och 4 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

3 §. Förundersökningsmyndighetens anmälan av brott som begåtts av en ung person. Regeringen föreslår att den tid på 14 dygn som förundersökningsmyndigheten har på sig att anmäla ett brott som en ung person begått ska räknas från det att förundersökningen blir klar. I enlighet med sin allmänna motivering föreslår utskottet ett nytt 2 mom. i syfte att se till att hemliga tvångsmedel förblir hemliga. Enligt det momentet ska undersökningsledaren kunna besluta att tidsfristen enligt 1 mom. börjar löpa först när förundersökningen av den avsedda mer omfattande brottsliga verksamheten blir klar. Dessutom föreslår utskottet att 1 mom. preciseras så att där uttryckligen framgår att det är fråga om fall där en förundersökning blir *som gäller en ung person*.

4 §. Åklagarens begäran. Lagutskottet föreslår att 2 mom. ändras språkligt i syfte att göra det mer lättläst.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Lag

om ändring av 3 och 4 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (633/2010) 3 och 4 § som följer:

3 §

Förundersökningsmyndighetens anmälan av brott som begåtts av en ung person

Förundersökningsmyndigheten ska inom 14 dygn efter det att förundersökningen om en ung person har blivit klar anmäla den unga personens brott till åklagaren, socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten. Anmälan behöver dock inte göras, om

(1 och 2 punkten som i RP)

När en ung person misstänks medverka i sådan brottslig verksamhet där hemliga tvångsmedel riktas mot någon av de brottsmisstänkta och det finns särskilt vägande skäl att befara att förundersökningen äventyras, om den unga personen i samband med att påföljdsutredningen sammanställs får veta något om de hemliga tvångs-

medlen, får undersökningsledaren besluta att tidsfristen för anmälan enligt 1 mom. börjar löpa senast när förundersökningen om den brottsliga verksamheten i fråga blir klar. (Nytt 2 mom.)

4 §

Åklagarens begäran

(1 mom. som i RP)

Begäran behöver dock inte framställas om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland.

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 14 mars 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
vordf. Stefan Wallin /sv
medl. James Hirvisaari /saf
Arja Juvonen /saf
Suna Kymäläinen /sd
Antti Lindtman /sd

Jaana Pelkonen /saml
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Kaj Turunen /saf
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Sivonen.